

II

KLASZTOR MATKI BOŻEJ SZKAPLERZNEJ W LUBLINIE

1. FUNDACJA KARMELITÓW PRZY KOŚCIELE DUCHA ŚW.

Klasztor Niepokolanego Poczęcia NMP w Krakowie nie był w stanie pomieścić razem profesów i kandydatów zgłaszających się do Zakonu. Założenie drugiego domu, przeznaczonego na studia dla kleryków, było koniecznością nie cierpiącą zwłoki. O. Maciej od św. Franciszka (Hurtados de Mendoza), przeor klasztoru nowicjackiego, czynił już starania w tym względzie. Jan Czerski, kapłan odprawiający rekolekcje w klasztorze, inspirował i ofiarował fundację klasztoru w Kazimierzu nad Wisłą¹. Jednak wizja lokalna terenu przeprowadzona przez o. Macieja od św. Franciszka i o. Andrzeja Brzechwę, nie wpłynęła pozytywnie na akceptację fundacji. Z Kazimierza ojcowie udali się do Lublina. Miasto zrobiło na nich dobre wrażenie. Energiczny przeor rychło zjednał sobie zaufanie mieszkańców miasta, zwłaszcza życzliwość Stanisława Lichańskiego — prowizora szpitala, a także radnych oraz Stanisława Bietkowicza — prepozyta kościoła Świętego Ducha. Powróciwszy do Krakowa, o. Maciej od św. Franciszka podjął starania u władz kościelnych o pozwolenie na założenie nowej fundacji. O. Ferdynand od Najświętszej Maryi Panny, wikariusz generalny kongregacji włoskiej, aktem z dnia 28 lutego 1610 r. powierzył o. Maciejowi pełnomocnictwo do założenia klasztoru². Również Piotr Tylicki, ordynariusz krakowski, pismem z dnia 8 kwietnia 1610 r. przychylił się do tej prośby, wyznaczając komisarzy do rozpoznania sprawy na miejscu w Lublinie i ustalenia warunków fundacji³. W dniu 26 kwietnia 1610 r. w domu Alberta Begiela, konsula lubelskiego, radni miasta i sędziowie trybunalscy w obecności komisarzy biskupa Tylickiego: Hieronima Ossolińskiego, opata koprzywnickie-

¹ Bibl. PAN w Krakowie rps 2336/II. *Liber in quo describuntur fundatio nostri coenobii Lublinensis et aliae res notabiles ex commissione R. P. Fr. Philippi a S. Jacobo prioris eiusdem conventus* k. 3.

² Archiwum Diecezjalne w Lublinie. *Akta Konsystorza Lubelskiego* vol. VII extravag. pod 1610 r. *Fundatio religiosorum Fratrum Discalceatorum*.

³ Tamże.

go i Andrzeja Lipskiego, kanonika krakowskiego przyjęli i zatwierdzili fundację karmelitów bosych w Lublinie⁴. Miasto oddało im dom szpitalny przy Bramie Krakowskiej. Stanisław Bietkiewicz ustąpił karmelitom kościół szpitalny Świętego Ducha, rezerwując dla siebie kaplicę św. Stanisława. Definitywne zatwierdzenie fundacji przez komisarzy nastąpiło 29 kwietnia⁵. Akt erekcji i fundacji klasztoru oo. karmelitów bosych przez Magistrat lubelski zatwierdził Piotr Tylicki, biskup krakowski, w Kielcach dnia 20 maja 1610 r., a następnie Franciszek Simonetta, legat papieski przy dworze królewskim, w Wilnie dnia 20 lipca 1610 r.⁶ W końcu, dla uprawomocnienia wszystkich akt fundacyjnych, dwukrotnie je zatwierdził król polski Zygmunt III, w Lublinie dnia 26 kwietnia 1610 r. oraz w obozie pod Smoleńskiem dnia 22 lipca tegoż roku⁷. Powyższe dokumenty fundacyjne zakonnicy oblatowali w Kancelarii Królewskiej w Warszawie dnia 1 września 1614 r.⁸ Uroczyste wprowadzenie karmelitów do kościoła Świętego Ducha z klasztoru OO. Jezuitów nastąpiło dnia 2 maja 1610 r.⁹ Kapituła Generalna w Rzymie w 1611 r. zatwierdziła fundację lubelską i wybrała o. Macieja na pierwszego przeora klasztoru¹⁰. Urząd objął on w lipcu tego roku. Niedługo potem z Krakowa i Włoch przybyli klerycy na studia. Inauguracja Kolegium Filozoficznego odbyła się 15 października w obecności Rady Miasta¹¹. Pierwszym profesorem filozofii był o. Jan-Maria od św. Józefa Centurioni, genueńczyk, specjalnie na ten urząd przybyły z Włoch. Kolegium w krótkim czasie stało się sławne dzięki dysputom publicznym z teologami rakowskimi Janem Stoińskim (Statoriuszem) i Hieronimem Moskorzewskim, które odbyły się w Lublinie dnia 13 lipca 1616 r. oraz 6 lipca 1620 r.¹²

2. BUDOWA I DZIEJE KLASZTORU

Z powodu ciągłych nieporozumień z prepozytem kościoła Św. Ducha, powstających z koegzystencji dwóch gospodarzy, karmelici postanowili wybudować sobie osobny kościół. W tym celu wykupili domy i place

⁴ Tamże.

⁵ Akt umowy urzędowo spisał Sebastian Kajek, notariusz publiczny ze Sulmierzyc.

⁶ J. A. Wadowski. *Kościół lubelskie*. Bibl. PAN w Krakowie rps 2364. T. I s. 551.

⁷ Archiwum Akt Dawnych miasta Krakowa. Dypl. 971.

⁸ AGAD w Warszawie. Metryka Koronna 157. *Sequitur regestrum privilegiorum et recognitionum Anno 1614 k. 118—127.*

⁹ *Liber in quo describuntur ... k. 5.*

¹⁰ APKB w Czernej. AKL 1. *Decreta visitationum Carmelit. Discalc. conventus lublinensis inchoata ab anno 1612 k. 2.*

¹¹ *Liber in quo ... k. 8.*

¹² Tamże k. 11; AKL 14. *Protokół urzędowy z publicznej dysputy; Disputatio hobita a Rev. PP. Discalceatos... Zamoscii A. D. 1617 (Estr XXIV, 165).*

obok kościoła szpitalnego i już w roku 1612, w dzień św. Anioła, karmelity i męczennika, Hieronim Ossoliński, opat koprzywnicki poświęcił kamień węgielny. Plac, jakim dysponowano, był za mały pod budowę kościoła i klasztoru. Magistrat zaś nie chciał odstąpić karmelitom przyległego placu miejskiego. Zgromadzenie zobowiązało się więc, że jeżeli uzyska pod budowę powyższą parcelę, fundację dedykuje Matce Bożej Szkaplerznej. W czasie sądów trybunalskich w 1615 r., za pośrednictwem Aleksandra na Ostrogu Zasławskiego, wojewody brackowskiego, marszałka w. kor., karmelici uzyskali od magistratu plac potrzebny pod budowę kaplicy¹³. Na drugi dzień założono fundamenty. Kiedy po pewnym czasie radni miasta wstrzymali budowę żałując odstąpionej parceli, karmelici zwrócili się o protekcję do króla. Zygmunt III zatwierdził odstąpioną realność oraz zabronił niepokoić zakonników¹⁴. Tenże król udzielił im również pozwolenia na pobieranie wody z wodociągów miejskich przywilejem wydanym w Warszawie dnia 2 lipca 1614 r.¹⁵ Budowa trwała siedem lat. Dzięki ofiarności wiernych ukończono ją w 1619 r. Konsekracji nowego kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Szkaplerznej dokonał Jan Próchnicki, arcybp lwowski, w dniu 21 lipca 1619 r.¹⁶ Obok kościoła wzniesiono klasztor, do którego zgromadzenie przeprowadziło się w tym samym roku. W tym też roku, dnia 23 marca zawarli karmelici korzystną umowę z burmistrzem i radnymi miasta Lublina jako prowizorami szpitala Ducha Świętego o zamianę domów, placów i ogrodów. Kontrakt zamiany zatwierdzili: Marcin Szyszkowski — bp krakowski, w Bodzantynie w sobotę 13 kwietnia, o. Maciej od św. Franciszka — prowincjał 13 kwietnia, a król Zygmunt III, w Krakowie 4 maja 1619 r.¹⁷ 22 maja 1619 r. na zamianę zgodził się Andrzej Bietkowicz, prepozyt szpitala. Akt zgody aprobował biskup Szyszkowski, w Iłży dnia 26 maja. Po przeniesieniu się do nowego domu, 14 lipca 1622 r. o. Cyryl od św. Franciszka — przeor wraz z o. Stanisławem od Jezusa i prokuratorem klasztoru, zawarli z burmistrzem i radcami m. Lublina umowę, mocą której zrzekli się wszelkich praw do kościoła Św. Ducha, odstępując go na rzecz szpitala. Umowę tę zatwierdził o. Maciej, prowincjał, w Bolesławiu 24 sierpnia 1622 r.¹⁸ Karmelici lubelscy, dla zabezpieczenia na przyszłość nowego klasztoru, wystarali się o nową aprobatę królewską dokumentu erekcyjnego z 1610 r. oraz ugody z magistratem z 1619 r. Dokumenty powyższe ponownie zatwierdził Zygmunt III, król polski, w Warszawie dnia 2 czerwca 1619 r. Karmelici oblatowali dokumenty w urzędzie ziem-

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ AGAD w Warszawie. Dypl. 8583; *Metryka Koronna* 157 k. 65.

¹⁶ Petrus a S. Andrea. *Historia generalis*. Romae 1671. T. II s. 751.

¹⁷ J. A. Wadowski. *Kościół lubelskie* s. 551.

¹⁸ Tamże.

skim w poniedziałek po świętym Michale Archaniele 30.IX.1624 r.¹⁹ Oprócz aprobaty królewskiej, uzyskali oni również zatwierdzenie powyższych dokumentów przez Stolicę Apostolską dokumentem datowanym: „*Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo piscatoris die 4 Junii a. 1620*”²⁰.

Z biegiem lat przez zapisy obligacyjne zgromadzenie lubelskie zdobywało nowe place, domy i majątki. Studia filozoficzno-teologiczne odbywały się w klasztorze aż do jego kasaty. Od 1797 roku mieścił się również tutaj nowicjat. Przy swoim konwencie karmelici prowadzili publiczną aptekę. Dnia 17.X.1676 r. kapituła konwencka przeznaczyła kilkaset zł na kapitalny remont apteki. Postanowiono również sprowadzić większą ilość lekarstw zagranicznych z Gdańska i sprzedawać je po niższych cenach ubogiej ludności²¹. Pod względem zaopatrzenia i urzędu karmelici lubelscy chcieli dorównać aptece klasztoru św. Michała w Krakowie. W 1711 r. konwent przeprowadził następną modernizację apteki za cenę 2.000 zł²².

W latach 1737—1762 klasztory karmelitów i ss. karmelitanek bosych pw. św. Józefa zostały przyłączone do prowincji litewskiej św. Kazimierza, karmelici zaś polskiej prowincji założyli dla siebie rezydencję przy klasztorze Niep. Pocz. NMP SS. Karmelitanek Bosych, spełniając tam rolę kapelanów i spowiedników sióstr tegoż domu. W 1760 r. na prośbę klasztoru wileńskiego kapituła przekazała cudowny krucyfiks z refektarza do ich kościoła ostrobramskiego, zniszczonego przez pożar²³. W dniu 28 sierpnia 1762 r., mocą decyzji Kapituły Generalnej i *breve* Klemensa XIII, ojcowie prowincji polskiej przejęli z powrotem od Litwinów utracony konwent lubelski. Wymagał on kapitalnego remontu z powodu zniszczenia, zaniedbania i gospodarki rabunkowej. Nie mógł się już podnieść do pierwotnej świetności.

Po trzecim rozbiórze Polski Lublin przyłączony został do cesarstwa austriackiego. W dniu 17 września 1799 r., na mocy dekretu cesarza Franciszka II, biskup chełmsko-lubelski Wojciech Skarszewski przejął pod swoją jurysdykcję wszystkie klasztory zakonne na terenie diecezji, z prawem przeprowadzania wizytacji, obsady stanowisk i przenoszenia zakonników do innych domów. W tym czasie przestało istnieć samoistne kolegium filozoficzne w klasztorze Matki Bożej Szkaplerznej. Kleryków posyłało do Seminarium Diecezjalnego²⁴. Klasztor wykorzystano na aptekę i magazyn żywnościowy dla wojska austriackiego. Dnia 20 kwiet-

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże s. 551.

²¹ *Liber in quo ...* k. 126.

²² Tamże k. 212 (?).

²³ Bibl. PAN w Krakowie rps 2338/II. *Acta conventus lublinensis Carmelitarum Discalceatorum inchoata ab anno 1728*.

²⁴ ADL Akta Konsystorza Lubelskiego vol. 170 s. 71.

nia 1803 r. o godz. 11 w nocy klasztor wraz z kościołem uległ spaleniowi w pożarze Krakowskiego Przedmieścia²⁵. (W kościele zmagazynowanych było kilka tysięcy korcy żyta i owsa). Wnętrze kościoła uległo ruinie. Ołtarze, ławki, konfesjonały i organy spaliły się. Sklepienia opadły. Nie było już żadnych nadziei ani możliwości restauracji. Zarząd klasztoru kilkakrotnie podejmował starania u władz rządowych o zorganizowanie kwesty na odbudowę świątyni i domu. Rząd austriacki, rozporządzeniem z dnia 24 lipca 1804 r., polecił karmelitom przeprowadzić się do klasztoru w Czernej, z wyjątkiem trzech ojców — spowiedników karmelitanek bosych²⁶. W tej trudnej sytuacji z pomocą przyszły siostry karmelitanki. Wspaniałomyślnie odstąpiły karmelitom swój dom zakonny pod wezwaniem św. Józefa, same zaś przeniosły się do drugiego klasztoru pod wezw. Niep. Poczęcia NMP. Zamianę tę zatwierdził Wojciech Skarszewski, ordynariusz chełmsko-lubelski, z równoczesną aprobatą rządową dnia 23 stycznia 1807 r.²⁷ Do klasztoru św. Józefa karmelici boski przeniesli się 5 maja 1807 r. Na wstępie przeprowadzono gruntowny remont domu, adaptując go do swoich potrzeb. Koszt restauracji wynosił 11.762 zł pol. Natomiast spalony klasztor został sprzedany przez urząd cyrkularny lubelski na publicznej licytacji w 1807 r. Franciszkowi Stadlerowi, mieszczaninowi lubelskiemu za sumę 16.000 zł pol.²⁸

Po trzech latach pobytu w domu św. Józefa, 25 stycznia 1810 r. karmelici boski przeniesieni zostali do klasztoru św. Eliasza oo. karmelitów dawnej obserwacji. Na ich miejsce przybyły siostry wizytki, z powodu zajęcia domu sióstr przez wojsko. W 1833 r. zarząd miasta Lublina podjął projekt nowych zmian w lokalizacji zgromadzeń zakonnych. Do klasztoru św. Eliasza zamierzał przenieść bonifratrów wraz ze szpitalem. Karmelitom bosym chciał oddać konwent św. Józefa, po przeniesieniu wizytek do domu zakonnego brygidek. Projektowane zmiany miały nastąpić po przeprowadzeniu remontów w tych klasztorach²⁹. Dnia 9 paźdź. 1837 r., o. prowincjał Izidor Krzyczkowski, w piśmie do konsystorza lubelskiego prosił biskupa o interwencję u władz rządowych, w sprawie przeznaczenia odpowiedniego funduszu na remont klasztoru św. Józefa³⁰. Dopiero w 1840 r. rząd gubernialny wyasygnował na ten cel 75.000 zł pol.³¹.

Prace restauracyjne ukończono w 1841 r. za cenę 3.832 rubli srebr.

²⁵ Archiwum Klasztoru w Lublinie OCD. *Kronika domowa* k. 65; *Acta conventus lublinensis* ... (pod rokiem 1803).

²⁶ *Kronika* k. 65.

²⁷ Tamże k. 66.

²⁸ *Kronika* k. 67.

²⁹ Arch. Diecezjalne w Lublinie. *Akta Konsystorza Lubelskiego*. Teksta nr 825 (1835 r.).

³⁰ Tamże.

³¹ Rozporządzenia rządowe: *Reparacja klasztoru księży Karmelitów Bosych*. W: *Pamiętnik Religijno-Moralny*. Warszawa 1841 s. 479.

5 kop.³². Prawdopodobnie w tym też roku powrócili karmelici do swojego domu. Niedługo cieszyli się wolnością i pokojem. W pierwszą niedzielę Adwentu dnia 27 listopada 1864 r. o godz. 22.30, pojawili się w klasztorze wysłannicy rządu carskiego. Zgromadzonym w refektarzu zakonnikom odczytano dekret znoszący Zakon Karmelitów Bosych w Królestwie Kongresowym. Jako powód likwidacji podano czynny udział o. Kajetana Brudnickiego k.b. w powstaniu styczniowym. Zakonników wywieziono do Czerniakowa pod Warszawą³³. Przy kościele św. Józefa pozostało dwóch ojców: o. Ryszard od św. Izydora Machnikowski (1818—1898) i o. Bertold od św. Dydaka Zakrzewski. Ten ostatni przeszedł na parafię wskazaną przez Konsystorz Duchowny. Klasztor został zabrany na śledcze więzienie. Kościołem administrował o. Ryszard Machnikowski aż do swojej śmierci, tj. do dnia 1 września 1898 r. Po-tem administratorami kościoła byli kolejno naznaczeni przez konsystorz: ks. Józef Żyszkiewicz od września 1898 do 1899; ks. Józef hr. Scipio deł Campo od 1899 do 1902; ks. Jan Szpringer w l. 1902—1905; ks. Kazimierz Bąkolewski w l. 1905—1906; ks. Wacław Kościelniakowski w l. 1906—1917.

W 1917 r. kościół Św. Józefa objęli w posiadanie oo. jezuici. Karmelici jednak złożyli protest i zgłosili swe prawa do własności. Dzięki staraniom matki Ksawery z Grocholskich Czartoryskiej, karmelitanki bosej na Łobzowie w Krakowie³⁴, po udowodnieniu praw do kościoła, ks. Antoni Kwiek, administrator diecezji, przekazał kościół Św. Józefa karmelitom bosym w dniu 10 września 1918 r. Klasztor i kościół jest w posiadaniu Zakonu aż do obecnych czasów. W 1945 r. więzienie śledcze zostało przeniesione, a karmelici objęli w posiadanie cały klasztor (ryc. 13 i 14).

3. OPIS KOŚCIOŁA I KLASZTORU MB SZKAPLERZNEJ

a. Architektura

Klasztor i kościół Matki Bożej Szkaplerznej usytuowany był w miejscu dzisiejszego ratusza, między kościołem Św. Ducha a Bramą Krakowską. Kościół fasadą zwrócony na południe, w stronę dzisiejszego placu Łokietka³⁵. Zbudowany w stylu wczesnobarokowym, nawiązują-

³² Tamże.

³³ APKB w Czernej. AKWD 4. Zapiski o. Jozafata Stycznia. *Ostatnia wieczerza w Lublinie* k. 10—15.

³⁴ AKL 7, *Akta rewindykacji klasztoru oo. karmelitów bosych w Lublinie 1917—1938* k. 2—9.

³⁵ Opis dokonany na podstawie rzutu przyziemia kościoła i klasztoru. Projekt Jakuba Hempla przebudowy kościoła pokarmelitańskiego na ratusz w Lublinie z 1827 r. AGAD w Warszawie. *Akta K.R.S.W.* 3745. Zob. Maria Stankowa, Henryk Gawa-

cym do renesansu. Reprezentował „typ lubelski” architektury sakralnej z 1 poł. XVII w.³⁶. Zbudowany na rzucie prostokąta (ryc. 10). Korpus trzynawowy z bocznymi nawami zredukowanymi do rzędów kaplic, połączonych ze sobą arkadowymi przejściami. Nawa czteroprzęsłowa. Ściany podzielone parami pilastrów w kierunku wertykalnym i horyzontalnym gzymsem koronującym. Fryz ożywiony tryglifami. Płaszczyzny ścian nad arkadami kaplic przyozdobione były sztukaterią w postaci płycin prostokątnych. Nawa pokryta kolebką. 10 okien w lunetach i jedno w fasadzie. Posadzka marmurowa. W podziemiach kościoła krypty grobowe dla zakonników i dobrodziejów³⁷. Boczne kaplice miały swoich fundatorów, którzy dbali o ich wystrój. Kapituła klasztoru przydzieliła kaplice dobrodziejom: Adamowi Żydowskiemu, Prokopowi Samborzeckiemu, Stanisławowi Trojanowskiemu, Jakubowi Tremanzelowi — budowniczemu i domniemanemu architektowi kościoła (kaplica św. Antoniego), Janowi Branieckiemu (kaplica Matki Bożej), Antoniemu Szczuckiemu i Mikołajowi Gniewoszowi³⁸.

Prezbiterium jednoprzęsłowe, zamknięte ścianą prostą, węższe od nawy. W przedłużeniu prezbiterium chór zakonny, a od wschodu — obszerna zakrystia z dwoma oknami (ryc. 11).

Fasada kościoła trzykondygnacyjna, podzielona zdwojonymi pilastrami, w dolnej kondygnacji doryckimi, w środkowej — korynckimi. Na osi przeszła środkowego dolnej kondygnacji — prostokątny portal wejściowy, z profilowanym obramieniem, zwieńczony tympanonem. W środkowej kondygnacji półokrągłe okno do nawy, w arkadowej płycinie. Gzyms plastyczny z fryzem konsolkowym. Górny nasadnik z pilastrami zwieńczony tympanonem z kulami w narożach. Jednolitość fasady rozbijała wysunięta do przodu dzwonnica, w przedłużeniu prawej nawy bocznej, z osobnym portalem wejściowym i przejściowym do przyległej kaplicy. Dzwonnica nieco niższa od środkowego przeszła fasady, dwukondygnacyjna, z nasadnikiem zwieńczonym trójkątem.

Plan kościoła lubelskiego i czas jego budowy wiążą się stylistycznie i chronologicznie z budową karmelitańskiego kościoła Św. Michała w Krakowie. W analizie rozwiązań architektonicznych można się dopatrzeć pewnych analogii w tych kościołach, z wyjątkiem różnic w bryle. Ważną rolę przy budowie kościoła odegrał o. Filip od św. Jakuba³⁹,

recki. *Jakub Tremanzel — architekt lubelski pierwszej połowy XVII wieku*. W: *Rocznik lubelski* V. Lublin 1962 s. 269—281; Rycina F. Dietricha z 1821 r.: *Mury kościoła Karmelitów Bosych na Krakowskim Przedmieściu*.

³⁶ Wł. Tatarkiewicz, *O sztuce polskiej z XVII i XVIII w.* Warszawa 1966 s. 108, 118.

³⁷ Ok. 1960 r. wywieziono na cmentarz w Lublinie kości i trumny zmarłych pogrzebanych w podziemiach dawnego kościoła a obecnego ratusza.

³⁸ *Liber in quo* ... k. 21—72.

³⁹ O. Filip od św. Jakuba, ze świata Jan Feliks Sarti, ur. w 1582 r. w miasteczku

przeor klasztoru w latach 1614—1617 i o. Maciej od św. Franciszka (Hurtados de Mendoza), przeor w l. 1617—1619. O. Filip Sarti na Kapitułce Generalnej w Rzymie w 1614 r. powołany został do komisji kodyfikującej przepisy budowy kościołów i klasztorów dla całej kongregacji włoskiej karmelitów bosych⁴⁰, które w tym samym roku weszły w życie. Był zatem obeznany z architekturą i sztuką sakralną. Rozpoczętą budową kierował według ustalonych przepisów.

Klasztor lubelski budowany był według przepisów własnych Zakonu, uściślonych na Kapitułach w 1617 i 1620 r., a wprowadzonych do Konstytucji w 1623 r. Jeden z planów dla prowincji polskiej, zatwierdzony dla klasztoru lubelskiego, na prośbę zainteresowanych zakonników i Definitorium Prowincjalnego uległ zmianie w 1622 r. Definitorium Generalne zgodziło się, aby skrzydło północne było wyższe — trzykondygnacyjne, a południowe niższe parterowe⁴¹. Powodem zmiany planu był zamiar uzyskania lepszego oświetlenia (nasłonecznienia) dla części mieszkalnej klasztoru. Przy budowie włączono w kompleks zabudowań mury starego klasztoru, usytuowanego po lewej stronie kościoła, jako *claustrum exterius*, z małym dziedzińcem, pokojami dla gości, oficyną i korytarzem prowadzącym do właściwego klasztoru. Zasadniczy klasztor wznosił się wokół czworobocznego dziedzińca po stronie północno-zachodniej kościoła. W północnym skrzydle mieściło się 36 cel mieszkalnych w trzech kondygnacjach, po obu stronach środkowych korytarzy. W północno-wschodniej części klasztoru znajdowały się oficyny: skarbiec, spiżarnia, refektarz, kuchnia, umywalnia. Na piętrze nad refektarzem biblioteka i sale wykładowe Kolegium Filozoficznego. Wszystkie pomieszczenia sklepione kolebką. W ogrodzie klasztornym, otoczonym murem, wznosiły się zabudowania gospodarcze, jak stajnia dla koni, wozownia, pralnia, słodownia, altana oraz eremitorium, wybudowane w 1642 r.⁴²

Budowniczym kościoła, a równocześnie i architektem — według M. Stankowej i H. Gawareckiego — był Jakub Tremanzel, architekt włoski, pracujący w I połowie XVII w. w Lublinie⁴³. Opinię tę obalili

Pescosolidi w królestwie Neapolu. Syn hrabiów Salvatore i Laurencji. Do Zakonu wstąpił w 1602 r. Prof. 2 maja 1603 r. Pełnił urzędy przełożonego w różnych klasztorach. W 1638 roku wybrany został generałem Zakonu. Zmarł w Panormi 12 lipca 1651 r. Zob. Marcellinus a s. Theresia, *Series professionum ...* W: *Analecta OCD* 1933 s. 192—3.

⁴⁰ APKB w Czernej. AP 7. *Acta Capituli Generalis* k. 16.

⁴¹ Bibl. Ossol. rps 1877. *Acta primi capituli generalis* k. 83.

⁴² *Liber in quo ...* k. 47, 49.

⁴³ Jakub Tremanzel — architekt lubelski pierwszej połowy XVII w. W: *Rocznik lubelski* V. Lublin 1962 s. 269—281. Argumentację H. Gawareckiego podważył Zbigniew Rewski, jako mało przekonującą dla udowodnienia, że Tremanzel był architektem. Zob. Recenzja w BHS. Warszawa 1965. XXVII nr 1 s. 71—72.

Karol Majewski i Józef Wzorek ⁴⁴, przypisując autorstwo kościoła karmelitów architektowi Jakubowi Balinowi. Jako dowód swego stwierdzenia przytaczają testament Balina, w którym świadczy: „iżem murował ojcom Karmelitom i od nich pieniądze brałem”. Po śmierci Jakuba Balina († 1623) budową gmachu klasztornego kierował prawdopodobnie Jakub Tremanzel ⁴⁵.

b. Wystrój kościoła

Zasadniczy wystrój i uposażenie kościoła przypadają na lata 1620—1670. W 1640 r. postanowiono założyć marmurową posadzkę w prezbiterium i nawie kościoła za wypożyczone pieniądze ⁴⁶. W dniu 20 września 1642 r. Kapituła Konwentu przeznaczyła sumę 2.000 zł ⁴⁷ na budowę głównego ołtarza oraz w roku następnym cały fundusz ze sprzedaży pożądanego tabernakulum ⁴⁸. Ołtarz ten usytuowano przy prostej ścianie prezbiterium. Wykonany był z drzewa w nie znanej nam pracowni snycerskiej. W retabulum ołtarza znajdował się łaskami słynący obraz Matki Bożej Szkaplerznej, Patronki kościoła. Kopiował go Jan Filipowicz na miedziorycie ⁴⁹. Obraz przedstawiał Matkę Bożą z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce. Głowę Jej osłaniał welon spadający w dół. Wokół głowy aureola z dwunastu gwiazd. Ponad nią korona podtrzymywana przez dwóch aniołków. W zwieńczeniu napis na wstędze: „*Decor Maria Carmeli*”. Postać Madonny w promieniach. Obok Niej wychyla się półksiężyc, słońce zaś obok Dzieciątka ⁵⁰. W ołtarz wkomponowano relikwiarze świętych, przywiezione przez o. Andrzeja Brzechwę z Belgii, Francji, Holandii i Niemiec. W 1618 r. autentyczność relikwii stwierdził Sebastian Kajak, publiczny notariusz w Lublinie ⁵¹. W listopadzie 1620 r.

⁴⁴ Twórcy tzw. renesansu lubelskiego w świetle nowych badań. W: *Biuletyn Historii Sztuki*. Warszawa 1969 nr 1 s. 127.

⁴⁵ W sierpniu 1645 r. karmelici urządzili pogrzeb i pochowali w podziemiach kościoła architekta lubelskiego Dominika. Zob. *Liber in quo ...* k. 57. Nie jest wykluczony udział tego architekta w budowie klasztoru. Przy budowie klasztoru zatrudniony był jako murator niejaki Maczozsek. W 1628 r. kapituła sprzedała mu dom położony w ogrodzie jako wynagrodzenie za prace budowlane. Był on fundatorem jednego z ołtarzy w kościele. Zob. *Liber in quo ...* k. 24, 82.

⁴⁶ *Liber in quo ...* k. 44.

⁴⁷ Tamże k. 49.

⁴⁸ Tamże k. 52.

⁴⁹ Wacław (Nowakowski). *O cudownych obrazach w Polsce Przenajświętszej Matki Bożej*. Kraków 1902 s. 382—3.

⁵⁰ Tamże s. 383.

⁵¹ APKB w Czernej, rkps 56. P. Andreas a Jesu Brzechwa. *Sacer thesaurus lublinensis seu de pretiosis Christi Domini, Deiparae Virginis ac plurimorum sanctorum ac sanctarum reliquiis, quae in conventu eiusdem Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo ordinis eiusdem Discalceatorum lublinensi asservantur*; ADL Akta Konsystorza Lubelskiego vol VII extravag. pod rokiem 1618.

Definitorium Generalne w Rzymie udzieliło zezwolenia klasztorowi lubelskiemu na odmawianie oficjum i odprawianie Mszy św. o świętych, których relikwie znajdowały się w ołtarzu⁵². Dnia 13 maja 1668 r. Kapituła Konwentu podjęła decyzję wykonania nowych tek i relikwiarzy, dostosowanych do wystroju kościoła⁵³.

Po prawej stronie ołtarza portal wejściowy do chóru zakonnego, usytuowanego w przedłużeniu prezbiterium. Znajdował się tam również drewniany ołtarz na ścianie prezbiterialnej, połączony za pomocą niszy i okienka z ołtarzem głównym. Po stronie wschodniej prezbiterium portal do obszernej zakrystii. Na bocznych ścianach prezbiterium wisiały obrazy, przedstawiające zapewne wizję św. Szymona Stocka Matki Bożej Szkaplerznej. Przed głównym ołtarzem paliła się oliwna srebrna lampa o wartości 2.350 fl.⁵⁴.

Prezbiterium od nawy oddzielone było drewnianą balustradą. W narożach nawy i prezbiterium prawdopodobnie były małe ołtarze. Jeden z nich został wyłożony za cenę 200 fl. w 1640 r.⁵⁵ W nawie ustawione były dwa rzędy ławek i na pierwszym filarze ambona, na którą prowadziły dębowe schody wykonane w 1635 r.⁵⁶ Na pilastrach zwisały zachauszki (znak konsekracji kościoła). Nad bramą wejściową wznosił się chór muzyczny z organami. Na większych uroczystościach występowali tutaj śpiewacy z kapelą. W 1625 r. wizytator generalny o. Gerard od św. Łukasza wydał zarządzenie, mocą którego zabronił grania dwóch mszy w niedzielę przez muzyków świeckich z wyjątkiem klasztoru lubelskiego (dopóki nie zbuduje specjalnego oratorium dla Bractwa Szkaplerznego)⁵⁷. Zalecił jednak, aby w pierwszą niedzielę miesiąca była śpiewana msza z udziałem kapeli, ale poza mszą konwentualną. W 1655 roku Definitorium Prowincjalne ustaliło, że we wszystkich kościołach karmelitów i karmelitanek bosych prowincji mogą być śpiewane msze św. z udziałem kapeli w uroczystości: Matki Bożej Szkaplerznej, św. Józefa, patrona kościoła, w niedzielę wśród oktawy Bożego Ciała, w ostatnie trzy dni pięćdziesiątnicy (w czasie 40 godz. nabożeństwa), oraz w czasie pogrzebów w naszych kościołach⁵⁸.

Sklepienia kościoła przyozdobione były polichromią. W księdze akt Kapituły Konwentualnej pod datą 17 lutego 1669 r. zanotowano, że po przybyciu do Lublina pewnego znakomitego malarza kapituła podjęła decyzję, aby na sklepieniach kościoła wymalować z jednej strony sceny

⁵² Bibl. Ossol. rps 1877. *Acta primi capituli generalis* s. 65.

⁵³ *Liber in quo ...* k. 110—111.

⁵⁴ Tamże k. 90.

⁵⁵ Tamże k. 44.

⁵⁶ Tamże k. 33.

⁵⁷ Bibl. PAN w Krakowie rps 896. *Księga wizytacji generalnych klasztoru karmelitów bosych we Lwowie* k. 38—39.

⁵⁸ Tamże k. 3.

z historii życia św. Józefa, z drugiej strony sceny z życia św. Teresy z Avila ⁵⁹.

Po obu stronach prostokątnej nawy, usytuowanych było osiem kaplic, po cztery z każdej strony. Kaplice miały swoich fundatorów, którzy je uposażali i przyozdabiali. Z akt Kapituły Konwentualnej dowiadujemy się, że w dniu 28.XII.1626 r. kapituła wyraziła zgodę, aby Adam Żydowski wybudował i uposażył kaplicę ze swoich funduszy i zapewniła mu miejsce spoczynku po śmierci w grobowcu pod tą kaplicą ⁶⁰. Fundator zbudował grobowiec pod kaplicą i dał jej wewnętrzny wystrój. Pokrył kosztą budowy ołtarza i kupna naczyń liturgicznych. Zapisał klasztorowi fundusz 6.000 fl. z wieczystą obligacją trzech mszy w tygodniu. W testamencie powiększył ten zapis o sumę 2.000 zł ⁶¹.

Drugą kaplicę konwent oddał Prokopowi Samborzeckiemu, który w testamencie (z 1626 r.) zapisał 4.000 zł na jej utrzymanie ⁶². Zapisał on również klasztorowi cały swój majątek: dobra Okrzeje i część Bystrzycy oraz dobra ruchome. Karmelici sprzedali te nieruchomości za pośrednictwem księcia Krzysztofa Zbaraskiego Prokopowi Leśniowolskiemu za sumę 4.000 zł, z powodu pretensji wysuwanych przez rodzinę zmarłego. Konwent wybudował fundatorowi w tej kaplicy marmurowe epitafium ⁶³, jako wyraz wdzięczności za zasługi.

Trzecią kaplicę, usytuowaną naprzeciw ambony, pod wezw. św. Józefa, konwent oddał (dnia 27.III.1627 r.) staroście Stanisławowi Trojanowskiemu, który własnym kosztem wybudował ją wraz z grobowcem dla siebie. Przyozdobił ją marmurową posadzką i ołtarzem snycerskiej roboty. Klasztorowi złożył zapis na sumę 4.000 zł na msze św. oraz sumę 5.000 zł na utrzymanie tej kaplicy ⁶⁴. Dla siebie zbudował w kaplicy marmurowy nagrobek. Przedstawia on mężczyznę klęczącego przed krzyżem, z rękami złożonymi do modlitwy, obleczonego w delię. Poniżej płaskorzeźby napis:

„G[e]n[erosus] Stanislaus de Trojanov Trojanowski
G[e]n[erosi] Martini Trojanowski Capitanei Stężyc[ensi]
filius S.R.M. Vir de Rep[ublica] bene meritus, qui cum
primam aetatem in aula et castris egregie et laudabiliter
insumpsisset, reliquum aetatis suae in pace bonisque
operibus, capellamque hanc S. Joseph suo sumptu erexit,
dotavit, exornavit. Obiit A. ... die ... aet. suae ...”

⁵⁹ *Liber in quo* ... k. 112.

⁶⁰ Tamże k. 21.

⁶¹ Tamże k. 80.

⁶² Tamże k. 19, 21.

⁶³ Tamże k. 21.

⁶⁴ Tamże k. 24, 77.

Daty jego śmierci nie wpisano na tablicy. Poniżej napisu herb Odrowąż⁶⁵.

Czwartą kaplicę pod wezw. św. Antoniego wybudował i przyozdobił architekt Jakub Tremanzel, domniemany budowniczy klasztoru. Wraz z żoną pochowany został w grobowcu tejże kaplicy (1642 r.)⁶⁶. Był on seniorem Bractwa Szkaplerznego⁶⁷.

Piąta kaplica poświęcona była Matce Bożej Pocieszenia. Znajdowała się z lewej strony kościoła, w pobliżu ambony. Dnia 16 lipca 1623 r., w uroczystość Matki Bożej Szkaplerznej, procesjonalnie wprowadzono i umieszczono w tej kaplicy łaskami słynący obraz Matki Bożej Pocieszenia (ryc. 12), podarowany dla kościoła przez Józefa Lezińskiego⁶⁸. Współczesny historyk o. Ignacy od św. Jana Ew. zaznacza, że na ten akt przygotowano specjalną kaplicę⁶⁹. Obraz ten, otaczany wielką czcią, zasłynął licznymi łaskami⁷⁰. Szczególnym czcicielem Matki Bożej był br. Wincenty od św. Stanisława⁷¹. Wokół ołtarza umieszczone były liczne wota. Sam obraz namalowany na miedzianej blasze posiada wys. 34,5, szer. 26 cm. Przedstawia Matkę Bożą z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce. Madonna z niewypowiedzianą słodyczą i miłością patrzy na Dzieciątko, schylając do niego swą głowę. Obraz był przyozdobiony srebrną pończacaną szatą i koronami. Odrysował go w miedzi i powielał Jakub Labinger w 1 poł. XVIII w.⁷² W 1635 r. konwent oddał tę kaplicę pod opiekę Janowi Branickiemu z Siemienia, który przeznaczył fundusz 2.000 zł na jej utrzymanie i na jedną mszę w tygodniu⁷³. Po spaleniu kościoła znaleziono nietknięty obraz w gruzach pogorzeliska⁷⁴. Z wielką czcią przeniesiono go do kościoła Św. Józefa przy ul. Świętoduskiej⁷⁵.

⁶⁵ Nagrobek ten znajduje się obecnie w kościele karmelitów bosych w Lublinie, przy ul. Hanki Sawickiej 14. Przeniesiono go tutaj po pożarze kościoła Matki Bożej Szkaplerznej w 1803 r.

⁶⁶ *Liber in quo* ... k. 34.

⁶⁷ Maria Stankowa, Henryk Gawarecki. *Jakub Tremanzel — architekt lubelski pierwszej połowy XVII wieku*. W: *Rocznik Lubelski* V. Lublin 1962 s. 281.

⁶⁸ AP 1. *Fasciculus annorum* s. 92—93; Petrus a S. Andrea. *Historia generalis*. T. II. Romae 1671 s. 753—754.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ Tamże. Autor opisuje szereg łask i uzdrowień.

⁷¹ *Konterfekt życia przykładnego z ozdoby Karmelu zakonnego kopiowany*. Kraków 1747 s. 197—200.

⁷² O. Wacław (Nowakowski). *O cudownych obrazach w Polsce...* dz. cyt. s. 381.

⁷³ *Liber in quo* ... k. 34.

⁷⁴ Bibl. PAN w Krakowie rps 1785. Władysław Zieliński. *Monografia Lublina* k. 292.

⁷⁵ Umieszczono go w ołtarzu pod chórem muzycznym. W 1878 r. przyozdobiony był 12 wotami. Z początku XX w. umieszczono obraz w ołtarzu naprzeciw ambony. W 1926 r. Julian Makarewicz dokonał konserwacji twarzy Matki Bożej i Dz. Jezus. Z kolei obraz umieszczono w starej zakrystii. W 1971 r. skradziono z obrazu srebrne szaty i korony. Obecnie znajduje się w chórze zakonnym.

W 1635 r. kapituła przeznaczyła odpowiedni fundusz na wewnętrzny wystrój pozostałych kaplic w kościele⁷⁶. Dnia 12 lipca 1638 r. konwent postanowił oddać kaplicę położoną obok kaplicy Matki Bożej Pocieszenia Antoniemu Szczuckiemu, który na jej utrzymanie i na msze wieczyste zapisał 5.000 zł⁷⁷. Inną kaplicę wraz z grobowcem otrzymał od kapituły w dniu 20 lutego 1650 r. Mikołaj Gniewosz, starosta radomski. Klasztor zażądał od niego wystarczającego funduszu na jej przyozdobienie i utrzymanie⁷⁸. Mikołaj Gniewosz wraz z żoną Zofią z Noskowskich zapisali 5.000 zł na utrzymanie kaplicy i msze wieczyste. Matka zaś Mikołaja Zofia Gniewoszowa ofiarowała 10.000 zł.

Przy bramie kościelnej zlokalizowano kaplicę św. Krzyża. W 1686 r. w jej grobowcu pochowano wojewodę podolskiego Stanisława Łuzeckiego, dobrodzieja klasztoru, który w dniu 18 września zginął pod Budziakami w walce z Turkami i Tatarami. W ołtarzu kaplicy umieszczono rzeźbę Chrystusa Ukrzyżowanego. Najprawdopodobniej jest to wielki krucyfiks, przechowywany obecnie w kościele Św. Józefa Karmelitów Bosych w Lublinie. Krzyż posiada wiele walorów artystycznych i zabytkowych. Ozdobiony jest licznymi wotami.

Wszystkie kaplice posiadały wystrój odpowiedni do stylu kościoła. O zachowanie piękna i artyzmu troszczyła się Kapituła Konwentu. W dniu 18 lutego 1654 r. postanowiła sprzedać nieodpowiedni ołtarz (z fundacji Maczoskiego) proboszczowi olchawieckiemu do Rejewca, a na to miejsce wykonać stylowy i proporcjonalny do innych⁷⁹.

Trudno nam dziś ustalić miejsce i kolejność kaplic nie istniejącego kościoła. Wiadomo tylko, że dedykowane były: Chrystusowi Ukrzyżowanemu, Matce Bożej Pocieszenia, Archaniołowi Michałowi, św. Józefowi, św. Teresie z Avila, św. Antoniemu i św. Apolonii. Nie znamy tytułu jednej kaplicy. Chronologicznie najwcześniejszą była kaplica św. Teresy. Okazją i zarazem potrzebą jej fundacji były uroczystości kanonizacyjne św. Teresy w 1622 r. Dnia 21 listopada 1620 r. klasztor nabył zbór kalwiński, przyległy do murów wznoszonego kościoła od strony wschodniej. Jedną izbę zboru zamieniono na kaplicę św. Józefa, drugą zaś na kaplicę św. Teresy⁸⁰. Miejsce to włączono w nawę boczną, zredukowaną do rzędu kaplic. Wszystko za tym przemawia, że kaplica św. Teresy znajdowała się w sąsiedztwie zakrystii. Obok niej, naprzeciw ambony była kaplica św. Józefa. W dniu 18 czerwca 1622 r. z okazji kanonizacji kapituła postanowiła wymalować obraz św. Teresy w otoczeniu Najśw. Maryi Panny, św. Józefa, proroków Eliasza i Eli-

⁷⁶ *Liber in quo ...* k. 34.

⁷⁷ Tamże k. 41.

⁷⁸ Tamże k. 66, 72.

⁷⁹ Tamże k. 82.

⁸⁰ Petrus a S. Andrea, dz. cyt. s. 758—759.

zeusza⁸¹. W następnym roku prowincjał o. Jan Maria od św. Józefa, o. Andrzej Brzechwa i o. Marcin Kos, wracając z kapituły Generalnej z Lodanu, przywieźli dla kościoła lubelskiego naturalnej wielkości obraz św. Teresy, malowany na miedzianej blasze, według oryginału hiszpańskiego, oraz dwa obrazy P. Jezusa. Jeden przedstawiał upadek pod krzyżem, drugi — złożenie do grobu⁸². Obraz św. Teresy zapewne zamówiony był do ołtarza w jej kaplicy. Karmelici lubelscy szerzyli kult św. Reformatorki. Dowodem tego są trzy wydania nowenny do św. Teresy w latach 1730—1734⁸³, a także liczne łaski otrzymywane za jej pośrednictwem⁸⁴.

W podziemiach kościoła mieściły się krypty grobowe. Dla zakonników przeznaczona była krypta pod prezbiterium. Pochowano w niej około 80 zakonników. Dobrodziejów klasztoru chowano w ogólnej kryptie pod nawą. Fundatorzy kaplic wraz z rodzinami mieli swoje grobowce pod kaplicami. Oddzielny grobowiec posiadało Bractwo Matki Bożej Szkaplerznej. W dniu 1 maja 1652 r. kapituła wyraziła zgodę na grzebanie pod kościołem członków Bractwa, pod warunkiem wybudowania na własny koszt grobowca i uzyskania na każdy pogrzeb zgody seniora Bractwa i przeora z dyskretami⁸⁵. Znaczniejsi dobrodziej klasztoru mieli swoje epitafia i tablice w kościele.

W XVII w. obok kościoła wznosiła się drewniana dzwonnica, widoczna na obrazie „Pożar Lublina”⁸⁶. W 1654 r. umieszczono na niej dzwon, fundowany prawdopodobnie przez Zofię z Tęczyńskich Daniłowiczową, wykonany w odlewni Mikołaja de la Merce. Świadczą o tym herb Topór i napisy:

„Dilectissime fili accipe ordinis tui scapulare
confraternitatis meae signum, in quo quis moriens non
patietur incendium. Nicolaus de la Merce me fecit 1654 anno”.

Obok herbu Topór duże litery:

Z[ofia] H[rabianka] D[z domu] T[ęczyńskich] D[aniłowiczowa]
P[odskarbina] K[oronna] R[atneńska] D[rohobycka] S[tarościna]⁸⁷.

⁸¹ *Liber in quo ...* k. 13. Takiej kompozycji obraz znajduje się w prezbiterium kościoła Św. Józefa w Lublinie.

⁸² AP 1. *Fasciculus annorum ...* s. 93; por. Petrus a S. Andrea, dz. cyt. s. 753.

⁸³ O. Benignus Wanat. *Bibliografia św. Teresy w Polsce*. W: *Otrzymałam ducha mądrości*. Kraków 1972 s. 386.

⁸⁴ AP 1. *Fasciculus annorum* s. 83.

⁸⁵ *Liber in quo ...* k. 74—75.

⁸⁶ Obraz z 1710 r. w kościele dominikanów w Lublinie.

⁸⁷ Odpis tekstu i rysunek dzwonu (z XIX w.) znajduje się w APKB w Czernej. Zob. AKL 1 k. 26.

W dniu 8 listopada 1729 r. kapituła postanowiła wybudować murywaną dzwonnice w narożu fasady kościoła⁸⁸. Tutaj też przeniesiono dzwon ze starej dzwonnicy⁸⁹.

4. WYKAZ PRZEO RÓW KLASZTORU⁹⁰

a. klasztor Matki Bożej Szkaplerznej

Lp.	Imię i nazwisko	Lata urzędu
1	O. Fabian od św. Jakuba (Jakub Maggesi)	1610—1611
2	O. Maciej od św. Franciszka (Hurtados de Mendoza)	1611—1614
3	O. Filip od św. Jakuba (Jan Feliks Sarti)	1614—1617
4	O. Maciej od św. Franciszka (Hurtados de Mendoza)	1617—1619
5	O. Jan Maria od św. Józefa (Jan Chrz. Centurioni)	1619—1620
6	O. Filip od św. Wawrzyńca (Laurentius Missini)	1620—1622
7	O. Cyryl od św. Franciszka	1622—1625
8	O. Michał od Zwiastowania (Michael a Vidarte)	1625—1626
9	O. Bonawentura od św. Andrzeja (Andrzej Winkler)	1626—1628
10	O. Wincenty od Krzyża	1628—1631
11	O. Hieronim od św. Jacka (Andrzej Cyrus)	1631—1633
12	O. Julian od Matki Bożej	1633—1634
13	O. Bonawentura od św. Andrzeja (Andrzej Winkler)	1634—1637
14	O. Anioł od św. Bartłomieja	1637—1638
15	O. Eliasza od Najśw. Sakramentu (Szabłowski)	1638—1640
16	O. Anioł od św. Bartłomieja	1640—1643
17	O. Krzysztof od Ducha Świętego	1643
18	O. Ambroży od Najśw. Maryi Panny	1643—1645
19	O. Bonawentura od św. Andrzeja (Andrzej Winkler)	1645—1647
20	O. Erazm od św. Józefa	1647—1649
21	O. Leonard od Jezusa	1649—1652
22	O. Julian od Matki Bożej	1652—1655
23	O. Stanisław od św. Marii Magdaleny	1655—1658
24	O. Jan Nepomucen od św. Eliasza	1658
25	O. Franciszek od św. Józefa (Chudzielowski?)	1658—1661
26	O. Ignacy od Jezusa Maryi	1661
27	O. Bruno od św. Franciszka	1661—1664
28	O. Mateusz od św. Michała	1664—1665
29	O. Gerard od Aniołów (Głuchowski)	1665—1667
30	O. Krzysztof od Niep. Poczęcia NMP	1667—1670
31	O. Marcin od Ducha Św. (Szymon Ryśkiewicz)	1670—1673
32	O. Kolumban od Wniebowzięcia (Franciszek Peryński)	1673—1674

⁸⁸ Bibl. PAN w Krakowie rps 2338/II. *Acta conventus lublinensis... ab an. 1728* k. 10 v.

⁸⁹ Po pożarze kościoła przeniesiono dzwon do dzwonnicy kościoła św. Józefa. Dnia 6 września 1860 r. wypadł z dzwonnicy i pękł. Zob. *Kronika* k. 89.

⁹⁰ Zestawienie przeorów sporządzone na podstawie akt Kapituły Konwentualnej klasztoru karmelitów bosych w Lublinie. Zob. Bibl. PAN w Krakowie rps 2336/II. *Liber in quo ... (1610—1724); rps 2338/II. Acta conventus lublinensis (1728—1863).*

Lp.	Imię i nazwisko	Lata urzędu
33	O. Piotr od Matki Bożej	1674—1676
34	O. Cezary od Zbawiciela	1676—1679
35	O. Mikołaj od św. Stanisława (Mikołaj Bem)	1679—1682
36	O. Marcin od Ducha Świętego (Ryskiewicz)	1682—1683
37	O. Mikołaj od św. Stanisława (Mikołaj Bem)	1683—1685
38	O. Wacław od św. Eliasza (Głuchowski)	1685—1688
39	O. Mateusz od św. Jana Ewangelisty (Paweł Rogaliński)	1688—1689
40	O. Agataniół od Zbawiciela (Chodowicz)	1689—1691
41	O. Rudolf od św. app. Piotra i Pawła (Martini)	1691—1694
42	O. Bartłomiej od Jezusa	1694—1697
43	O. Bartłomiej od Jezusa	1697—1700
44	O. Tymoteusz od św. Damiana	1700—1701
45	O. Archanioł od św. Joachima (Jan Karczewski)	1701—1703
46	O. Bogusław od Jezusa Maryi Józefa (Szaniawski)	1703—1706
47	O. Bogusław od Jezusa Maryi Józefa (Szaniawski)	1706—1709
48	O. Bruno od św. Jacka (Tomasz Domaszowski)	1709
49	O. Walenty od św. Józefa	1709—1710
50	O. Euzebiusz od Wniebowzięcia (Sebastian Kłosik)	1710—1712
51	O. Ferdynand od Wniebowstąpienia (Gaszyński)	1712—1714
52	O. Bruno od św. Jacka (Tomasz Domaszowski)	1714—1715
53	O. Mateusz od św. Eufozyny (Oporowski)	1715—1718
54	O. Idzi od Krzyża (Orliński)	1718—1721
55	O. Gaudenty od Ducha Świętego (Zacherla)	1721—1724
56	O. Demetry od św. Józefa (Stanisław Mazurkiewicz)	1724—1726
57	O. Bonifacy od św. Mateusza (Antoni Słowakowicz)	1726—1727
58	O. Grzegorz od Ofiarowania NMP (St. Torosowicz)	1727—1730
59	O. Augustyn od św. Gerarda (Gaspar Neüerlich)	1730—1731
60	O. Agnel od św. Stanisława (Jacek Paczowicz)	1731—1732
61	O. Onufry od Wniebowzięcia (Ośmielski)	1732—1733
62	O. Joachim od św. Teresy (Kazimierz Nossy)	1733—1736
63	O. Teodor od św. Augustyna (Neczt)	1736—1737
64	O. Gabriel od Jezusa	1737—1740
65	O. Faustyn od Trzech Króli	1740—1742
66	O. Stanisław od św. Zofii (Adam Miniewski)	1742—1743
67	O. Nikodem od Jezusa (Józef Kneblowicz)	1743—1744
68	O. Tadeusz od Ducha Świętego (Fr. Jemielity)	1744—1745
69	O. Nikodem od Jezusa (Józef Kneblowicz)	1745—1748
70	O. Atanazy od św. Ignacego (Franciszek Desaw)	1748—1751
71	O. Mikołaj od Imienia Maryi (Jan Skopawski)	1751—1752
72	O. Robert od Najśw. Sakramentu (Jakub Jaroszewicz)	1752—1754
73	O. Hilary od Imienia Maryi (Stanisław Łomacki)	1754—1755
74	O. Jan Nepomucen od św. Elizeusza (B. Kleitzkoptstein)	1755—1757
75	O. Robert od Najśw. Sakramentu (Jakub Jaroszewicz)	1757—1760
76	O. Jerzy od Ofiarowania NMP (Jan Boboryk)	1760—1762
77	O. Korneliusz od św. Józefa (Karol Dłuski)	1762
78	O. Marcin od św. Różańca (Stanisław Kantelli)	1762—1763
79	O. Marcelian od św. Henryka (Ziemiński)	1763—1766
80	O. Grzegorz od Ducha Św. (Jan Sylwester Pinocci)	1766—1769
81	O. Ambroży od Trójcy Św. (Antoni Kordaczewski)	1769—1772
82	O. Paulin od św. Wawrzyńca (Andrzej Kędziński)	1772—1773

Lp.	Imię i nazwisko	Lata urzędu
83	O. Walerian od św. Damazego (Wojciech Wyczyński)	1773
84	O. Anastazy od św. Anny	1773—1775
85	O. Wincenty od Opieki św. Józefa (Wojciech Kłodziński)	1775—1778
86	O. Rafał od św. Korneliusza i Cypriana (Walenty Grey)	1778—1781
87	O. Amand od św. Franciszka	1781—1784
88	O. Ksawery od św. Filipa i Jakuba (Stef. Mieszkowski)	1784—1786
89	O. Rafał od św. Korneliusza i Cypriana (Walenty Grey)	1786—1787
90	O. Wilhelm od Wniebowstąpienia Pańskiego	1787—1790
91	O. Henryk od Matki Bożej Anielskiej (Nowacki)	1790—1793
92	O. Arnold od św. Jana od Krzyża (Marcinkowski)	1793—1796
93	O. Telesfor od Jezusa (Ignacy Gałdzicki)	1796—1799
94	O. Leopold od św. Awertana (Gilewski)	1799—1802
95	O. Telesfor od Jezusa (Ignacy Gałdzicki)	1802
96	O. Justyn od św. Pawła (Kobierski)	1802—1805
b. klasztor pod wezwaniem św. Józefa		
97	O. Justyn od św. Pawła (Kobierski)	1805—1808
98	O. Justyn od św. Pawła (Kobierski)	1808—1811
99	O. Benno od Zwiastowania NMP (Kobierski)	1811—1813
100	O. Telesfor od św. Michała (Sołtysik)	1813—1814
101	O. Telesfor od św. Michała (Sołtysik)	1814—1817
102	O. Aureliusz od św. Augustyna (Borowski)	1817—1820
103	O. Aureliusz od św. Augustyna (Borowski)	1820—1823
104	O. Adrian od św. Adama (Staszkiewicz)	1823—1824
105	O. Korneliusz od Matki Bożej Gromnicznej (Łyko)	1824—1827
106	O. Hipolit od św. Onufrego (Maryański)	1827—1829
107	O. Hipolit od św. Onufrego (Maryański)	1829—1832
108	O. Hipolit od św. Onufrego (Maryański)	1832—1833
109	O. Izidor od św. Cypriana (Stefan Krzyczkowski)	1833—1835
110	O. Izidor od św. Cypriana (Stefan Krzyczkowski)	1835—1838
111	O. Izidor od św. Cypriana (Stefan Krzyczkowski)	1838—1841
112	O. Izidor od św. Cypriana (Stefan Krzyczkowski)	1841—1844
113	O. Izidor od św. Cypriana (Stefan Krzyczkowski)	1844—1847
114	O. Teodor od św. Dionizego (Gałczyński)	1847—1850
115	O. Teodor od św. Dionizego (Gałczyński)	1850—1853
116	O. Teodor od św. Dionizego (Gałczyński)	1853—1856
117	O. Anioł od św. Tekli	1856
118	O. Leonard od św. Mikołaja (Ignacy Popielecki)	1856—1859
119	O. Leonard od św. Mikołaja (Ignacy Popielecki)	1859—1860
120	O. Telesfor od św. Franciszka (Głowicki)	1860—1862
121	O. Telesfor od św. Franciszka (Głowicki)	1862—1864
122	O. Ryszard od św. Izydora (Machnikowski), rektor	1864—1898
123	O. Antoni od Dz. Jezus (Andrzej Foszczyński), prezes	1918—1920
124	O. Czesław od Wniebowzięcia NMP (Erazm Jakubowski), prezes	1920—1921
125	O. Czesław od Wniebowzięcia NMP (Erazm Jakubowski), prezes	1921—1923
126	O. Jan Nepomucen od św. Eliasza (Sowa), prezes	1923—1924
127	O. Bertold od N. Serca J. (Jan Kozłowski), wikary	1924—1927

Lp.	Imię i nazwisko	Lata urzędu
128	O. Bertold od N. Serca J. (Jan Kozłowski), wikary	1927—1930
129	O. Andrzej od Jezusa (Fr. Gdowski), wikary	1930—1931
130	O. Jan Kanty od św. Teresy (Alojzy Osierda), wikary	1931—1933
131	O. Czesław od Wniebowzięcia (E. Jakubowski), wikary	1933—1936
132	O. Czesław od Wniebowzięcia (E. Jakubowski), wikary	1936—1939
133	O. Czesław od Wniebowzięcia (E. Jakubowski), wikary	1939
134	O. Jacek od św. Józefa (Wł. Komendera), wikary	1939—1942
135	O. Jacek od św. Józefa (Wł. Komendera), wikary	1942—1945
136	O. Pius od Ducha Świętego (Jan Patecki), wikary	1945—1946
137	O. Romeusz od św. Awertana (Władysław Bodzenta)	1946—1948
138	O. Romeusz od św. Awertana (Władysław Bodzenta)	1948—1951
139	O. Bogusław od Miłosierdzia Bożego (T. Woźnicki)	1951—1954
140	O. Alfred od św. Eliasza (Jan Jarosz)	1954—1957
141	O. Remigiusz od Trójcy Świętej (Józef Czech)	1957—1960
142	O. Feliks od św. Teresy (Eugeniusz Bielecki)	1960—1963
143	O. Celestyn od Matki Bożej (Wincenty Kołodziej)	1963—1966
144	O. Korneliusz od św. Teresy (St. Klimczak)	1966—1969
145	O. Bogusław od Miłosierdzia Bożego (T. Woźnicki)	1969—1972
146	O. Benignus od Chrystusa Króla (Józef Wanat)	1972—1975
147	O. Gracjan od św. Teresy (Stanisław Bałys)	1975—1978

5. WYKAZ ZMARŁYCH ZAKONNIKÓW POCHOWANYCH W GROBOWCU POD KOŚCIOŁEM ⁹¹

Lp.	Data śmierci	Imię, nazwisko i dane personalne
1	1613	Br. Wojciech od św. Andrzeja, konwers, ur. 1562, profes. 1608.
2	6 II 1624	Br. Wincenty od św. Stanisława, ur. 13.IV.1595, prof. 1617.
3	1624	Br. Walenty od św. Jana
4	30 I 1629	O. Marcin od św. Teresy, lat 39, prof. 19
5	1632	O. Jakub od Matki Bożej z Góry Karmelu (Pstrokoński)
6	1636	Br. Paweł od św. Piotra, kwestarz
7	1638	O. Alfons od św. Pawła

⁹¹ Podstawa źródłowa: AP 1. *Fasciculus annorum*; ANPK 12. *Catalogus Fratrum nostrorum mortuorum*; ANPK 13. *Catalogus Fratrum et Sororum nostrorum mortuorum*; AMK 2. *Liber translatorum de morte ad vitam ...*; AP 47. *Schematyczna księga zmarłych karmelitów i karmelitanek bosych prowincji polskiej i litewskiej, według chronologii śmierci od początku istnienia Zakonu w Polsce aż do czasów współczesnych (1608—1936), opracowana przez o. Jana Kantego (Alojzy Osierda), karmelitę bosego.*

Biblioteka SS. Karmelitanek Bosych w Krakowie przy ul. Kopernika rps 244. *Pamiętka umarłych ojców y siostr naszych ... 1733—1934*; rps 267. *Księga zmarłych Zakonu naszego od R. P. 1853—1907*; Archivio dei Padri Carmelitani Scalzi di Caprarola (Viterbo — Italia). *Libro di morti 1660—1730*.

L.p.	Data śmierci	Imię, nazwisko i dane personalne
8	3 XI 1642	O. Piotr od św. Andrzeja (Kordoński), prof. 1610.
9	28 II 1653	O. Stefan od św. Teresy (Kucharski), pochowany w grobowcu kośc. SS. Karmelitanek Bosych w Lublinie pw. Niep. Pocz. NMP.
10	1657	O. Cherubin od św. Anastazego
11	1662	O. Leopold od Poczęcia
12	1663	O. Romuald od NMP
13	1664	O. Placyd od Dzieciątka Jezus
14	1664	O. Grzegorz od Matki Bożej
15	1664	O. Anioł od Zwiastowania NMP
16	1664	O. Paweł od Jezusa
17	1666	Br. Melchior od Trzech Króli, donat
18	1666	O. Józef od NMP.
19	15 X 1667	O. Aleksander od Dzieciątka Jezus (Kochanowski), ur. 1618.
20	1671	O. Ubald od św. Pawła
21	1672	Br. Stefan od św. Teresy, donat
22	1674	O. Kolumban od Wniebowzięcia NMP, przeor
23	1676	O. Mateusz od św. Michała
24	1679	O. Malachiasz od Ofiarowania
25	1679	Br. Karol od Wszystkich Świętych, kleryk
26	1680	O. Petroniusz od Jezusa
27	28 XI 1681	O. Krzysztof od Niep. Pocz. NMP
28	1685	O. Andrzej od św. Teresy, definitor
29	1685	Br. Barnaba od Dzieciątka Jezus, kleryk
30	1686	Br. Pafnucy od św. Teresy, donat
31	1687	O. Mikołaj od Krzyża
32	1689	O. Mikołaj od św. Stanisława, definitor
33	1690	O. Samuel od Oczyszczenia NMP
34	1691	Br. Józef od św. Jana Chrzciciela, donat
35	1691	O. Marcin od Wszystkich Świętych
36	1692	O. Aleksander od Niep. Poczęcia NMP
37	5 VII 1695	O. Hieronim od Jezusa Maryi (Drzewicki)
38	31 I 1699	Br. Petroniusz od św. Barbary (Andrzej Janowski)
39	1699	O. Hipolit od Wszystkich Świętych
40	29 IX 1699	O. Piotr Damian od św. Tomasza (Marcin Kozuszyński)
41	1701	O. Benedykt od Nawiedzenia
42	1702	O. Felicjan od Najśw. Sakramentu
43	1703	O. Dominik od Dzieciątka Jezus
44	1703	Br. Daniel od Matki Bożej, donat
45	1704	O. Arseniusz od św. Stanisława
46	1704	O. Mateusz od św. Jana Ewangelisty
47	1705	Br. Modest od św. Macieja, donat
48	1705	O. Paulin od św. Piotra
49	17 VII 1706	O. Tadeusz od Nawr. św. Pawła (Jakub Fiodorowicz)
50	15 V 1707	O. Narcyz od św. Hipolita (Jan Muszyński)
51	1709	O. Michał od św. Mateusza
52	1711	Br. Urban od NMP, kleryk
53	1711	Br. Felicjan od Krzyża, donat
54	1711	O. Izydor od Krzyża
55	1711	Br. Pafnucy od św. Anny, donat

Lp.	Data śmierci	Imię, nazwisko i dane personalne
56	1711	Br. Stefan od św. Tomasza, donat
57	1712	O. Onufry od św. Teresy
58	1713	Br. Hilarion od św. Stanisława
59	1714	O. Ambroży od Wnieb. NMP (Michał Ożarowski)
60	9 VIII 1714	O. Ferdynand od Wniebowst. P. (Gaszyński)
61	1715	O. Jan Kanty od św. Józefa (Jan Zaleski), prof. 1704.
62	1719	O. Marcelian od św. Marka (Maciej Wenatowicz), prof. 1708.
63	1719	O. Józef od Matki Bożej (Józef Stumysłny), ur. 1676, prof. 1694.
64	1721	O. Ignacy od bł. Jana od Krzyża (Adam Marmiński), prof. 1697.
65	1721	O. Efrem od Narodzenia P.
66	1723	O. Fulgencjusz od św. Marcina
67	1724	O. Władysław od Ducha Świętego, lat 70
68	1725	Br. Wojciech od Wszystkich Świętych
69	1725	O. Jakub od św. Bernarda, misjonarz
70	1726	O. Demetriusz od św. Józefa (Stanisław Mazurkiewicz), prof. 1698.
71	1727	Br. Bolestaw od św. Michała, donat
72	1728	O. Honoriusz od św. Hieronima (Andrzej Szczygieski), prof. 1688.
73	IX 1731	Br. Filip Aleksander od św. Michała (Karol Pękosłowski)
74	16 II 1732	O. Bogusław od Jezusa Maryi Józefa (Daniel Szaniawski)
75	X. 1734	O. Archanioł od św. Bartłomieja (Józef Majer), prof. 1687.
76	I 1735	O. Kazimierz od św. Mateusza (Jan Piskorski), prof. 1689.
77	IV 1737	O. Arnold od św. Floriana
78	VII 1739	Br. Marcin od św. Anny, konwers
79	X 1742	Br. Jerzy od Wnieb. NMP (Jerzy Gojszewski)
80	20 VIII 1745	O. Tadeusz od Ducha Św., przeor, lat 70
81	1747	O. Daniel od Dzieciątka Jezus (Błażej Buszkiewicz)
82	III 1748	Br. Elias od Narodz. NMP (Piotr Leoninski)
83	1 VIII 1751	O. Teodor od św. Augustyna (Krzysztof Neczt), pochowany w grobowcu ss. karmelitanek bosych klasztoru pw. Niep. Pocz. NMP.
84	V 1752	O. Mikołaj od Imienia Maryi (Jan Skopowski), ur. 1692, prof. 1710.
85	V 1753	O. Maciej od śś. app. Piotra i Pawła (Antoni Jabłoński)
86	V 1753	O. Mateusz od Najśw. Imienia Maryi (Jozafat Brzozowski)
87	V 1753	O. Kajetan Faustyn od Wnieb. NMP (Zygmunt Groth), prof. 1747.
88	IX 1754	O. Alojzy od św. Eliasza (Jan Bogdanowicz), prof. 1737.
89	X 1755	O. Eustachy od św. Floriana (Jan Groth), prof. 1741.
90	III 1757	O. Filip od św. Jakuba (Lilewski), prof. 1743.
91	IV 1758	O. Konstanty Leopold od Wszystkich Św. (Józef Potopski)
92	VII 1758	Br. Dominik od św. Macieja, konwers
93	I 1759	O. Daniel Felicjan od św. Wiktora (Jakub Klikowicz)
94	23 IV 1760	O. Robert od Najśw. Sakr. (Jakub Jaroszewicz), przeor
95	1762	O. Kolumban od Ofiar. NMP (Ignacy Załeski)
96	VIII 1760	O. Łukasz od św. Teresy (Tadeusz Przełuski), prof. 1735.
97	1765	Br. Franciszek od św. Błażeja, konwers

Lp.	Data śmierci	Imię, nazwisko i dane personalne
98	X 1767	O. Honorat od Opieki św. Józefa
99	III 1771	O. Jan Nepomucen od św. Eliasza
100	XII 1772	O. Egidiusz od św. Teresy (Walenty Gołaszewicz), prof. 1729.
101	VII 1773	O. Wiktoryn od Najśw. Sakr. (St. Madejski), ur. 1721, prof. 1739.
102	X 1774	O. Alan od Wniebowst. P. (Szymon Brzeziński)
103	II 1781	O. Marek od św. Kazimierza
104	III 1782	O. Agataniół od Narodz. NMP (Józef Sołtykowicz), ur. 1722.
105	VI 1787	O. Bartłomiej od św. Ignacego (Jan Gawroński), ur. 20.V. 1737.
106	IV 1788	O. Placyd od Narodz. NMP, lat 49
107	VIII 1788	O. Bernardyn od św. Wojciecha, lat 30, prof. 13
108	I 1789	O. Jan Nepomucen od św. Elizeusza, lat 79, prof. 62
109	1789	Br. Atanazy od św. Tomasza ap.
110	VI 1793	O. Leonard od św. Ludwika (Kajetan Henkowski), ur. 2.XII. 1733.
111	X 1793	Br. Krzysztof od św. Barbary, lat 63
112	I 1794	O. Maciej od św. Kazimierza (Stanisław Nowacki), ur. 17.IX. 1720.
113	III 1799	O. Makary od Matki Bożej z Góry Karmelu
114	VI 1800	O. Arestan od św. Jana Chrzciela, lat 61, prof. 31
115	VI 1801	O. Adrian od św. Teresy (Ignacy Czechowicz), ur. 1747, prof. 1759.
116	VII 1801	O. Arseniusz od św. Dionizego (Kazimierz Choroszwicz) OSB
117	1 IX 1802	O. Telesfor od Jezusa (Ignacy Gaździcki), ur. 6.IV.1742.
118	III 1803	Br. Andrzej od św. Jana Chrzciela, konwers
119	III 1803	O. Szymon Cyryl od Trójcy Św. (Piotr Czernicki), ur. 1740.

ANEKS

Dokument fundacyjny karmelitów bosych w Lublinie

Smoleńsk 22 lipca 1610 r.

Król Polski Zygmunt III Waza zatwierdza fundację karmelitów bosych w Lublinie, dokonaną przez radnych miast przy kościele Ducha Świętego.

Or. Archiwum Akt Dawnych miasta Krakowa. Dypl. 971.

Perg. szer. 32, wys. 49,5 cm. Poszyt złożony z 4 kart.

Pieczęć królewska odcisnięta w czerwonym wosku, zachowana w połowie.

Kop. Archiwum Diecezjalne w Lublinie. AKL vol. extravag. 1610 r.

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorumque hereditarius Rex.

Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis. Quae Divini cultus augendi et promovendi zelo, piorum hominum voluntate instituntur, ea nos omnia, non modo libenter pro ratione muneris nostri regii, quod pietatis officiis explere desideramus, promovemus verum etiam ipsi beneficentiae nostrae munimentis illustrare contendimus. Quamobrem cum nomine religiosorum fratrum discalceatorum congregationis S. Eliae, ordinis Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo conventus lublinensis, litterae papireae infrascriptae, fundationem et erectionem coenobii eorundem fratrum carmelitarum discalceatorum in suburbio civitatis nostrae lublinensis ad ecclesiam et hospitale S. Spiritus per Magistratum civitatis praedictae, accedente autoritate Reverendi in Christo Patris Domini Tylicki, episcopi cracoviensis, tamquam loci ordinarii seu commissariorum ab eo modo infrascripto delegatorum venerabilium Hieronimi Ossoliński, abbatis coprivnicensis et Andreae Lipski, custodis gnesnensis scholastici plocensis, canonici cracoviensis factae, processumque totum circa eandem fundationem agitat in se continentem manibus cum notarii publici Sebastiani Kaiek a quo instrumentum dictae fundationis confectum est, tum commissariorum memoratorum, subscriptione et sigillis eorundem commissariorum, atque signo notariatus praedicti notarii publici obsignat, in nullo vitatae aut suspectae exhibitae ac productae nobis essent, supplicatumque, ut eas autoritate quoque nostra regia firmare dignaremur; libenter huic supplicationi annuentes esse duximus, litterasque eiusmodi hic de verbo ad verbum inseri jussimus, quarum tenor est talis:

In Nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam per hoc praesens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quomodo anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo sexcentesimo decimo die lunae vigesima sexta mensis aprilis, hora decima nona in integro chorologio pontificatus ss-mi in Christo Patris et Domini nostri Domini Pauli Divina Providentia papae eius nominis quinti, pontificis maximi. Indictione octava regnante serenissimo et invictissimo Domino et Domino Sigismundo tertio, Dei gratia rege Poloniae feliciter moderno, magno duce Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditario Rege, in domo lapidea spectabilis et famati domini Alberti Begiel, civis et consulis lublinensis in acie ad portam Cracoviensem nuncupatam sitam in hypocausto versus septemtrionem prospiciens in mei notarii publici testiumque infrascriptorum praesentia coram Admodum Reverendis Dominis Hieronimo Ossoliński, Divina Providentia abbate coprivnicensi et Andrea Lipski ecclesiae cathedralis cracoviensis canonico, iudicibus deputatis Tribunalis Generalis Regni Poloniae Lublinensis personaliter comparentes excellentes et spectabiles D[omi]ni Laurentius Lemka, artis medicinae et philosophiae doctor protunc proconsul in locum D[omi]ni Joannis Chmielowski absentis, a senatu electus Adamus Przyticius, Joannes Lissowski, Joannes Schembek residentes Mathias Jeżowicz, Stanislaus Lichański, protunc provisor hospitalis, Simon Krawczowicz, Albertus Begiel et Petrus Kliszewski itidem artis medicae et philosophiae professor, consules lublinenses, in praesentia religiosorum fratrum Matthiae a S. Francisco, conventus cracoviensis prioris et Andreae a Jesu et R[endi] D[omi]ni Stanisłai Bietkowicz, mansionarii castrensis, canonici ecclesiae S. Michaelis Archangeli et praepositi hospitalis lublinensis Sancti Spiritus extra muros civitatis lublinensis siti. Iidem religiosi supra memorati per Adm. R. D. Ferdinandum a S. Maria, vicarium generale Fratrum Discalceatorum Congregationis S. Eliae Ordinis Beatae Virginis Mariae de Monte Carmelo ad obtinendum locum pro sua religione Lublini coenobio fundando destinati deputati comparentes commissionem Illustrissimi et Rev-mi in Christo Patris et D[omi]ni D[omi]ni Petri Tylicki, Dei gratia ep[iscop]i cracoviensis et ducis severiensis ad supradictos Dominos commissarios hoc in negotio directam, publice lectam audierunt et auscultaverunt cuius quidem commissionis litterarum tenor fuit estque talis: Petrus Tylicki, Dei gratia episcopus cracoviensis dux severiensis, Adm. R[endi] D[omi]ni Hieronimo Ossoliński abbati pokrzywnicensi [!], et Andreae Lip-

ski ecclesiae nostrae cracoviensis canonico, fratribus observantissimis salutem in Domino. Intelegimus quosdam civitatis lublinensis incolas pietatis promovendae studio religiosorum ordinis Carmelitarum Discalceatorum coenobium ad ecclesiam S. Spiritus ibidem Lublini consistens erigere, sive instituere velle, ad idque perficiendum auctoritatem nostram ordinariam appellarunt. Cum autem longinquiore illive dissito loco, penitus negotium hoc introspicere ipsi non possimus, Admodum R-ndis DD. vestris, quorum probitas et dexteritas nobis optime est perspecta, vices nostras delegamus, potestatemque ipsis damus, ut quidquid hac in parte ad nos spectaverit vocatis ad id omnibus qui vocandi fuerint, faciant et decernant. Quod si aliquod a quopiam impedimentum oppositum fuerit, illud ordine iudiciario examinent et definiant, omniaque et singula, sive controversae, sive voluntariae iurisdictionis fuerit, faciant, quae nos ipsi faceremus aut facere possumus si ipsimet ad negotium huiusmodi expediendum ordinariam potestatem nostram adhiberemus, etiam si talia forent, quae litteris hisce peculiariter essent inserenda. In quorum fidem praesents manu nostra subscriptas, sigillo nostro muniri iussimus. Datum Cracoviae die octava mensis aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo decimo. Petrus ep-us cracoviensis.

Quibus peractis excellentes et spectabiles domini proconsul et consules civitatis regiae lublinensis post fundatam iurisdictionem reverendorum dominorum commissariorum instantissime petierunt memoratos admodum reverendos dominos commissarios, quatenus negotium praesens, cum sit magni momenti, ad deliberationem prorogetur ad diem vigesimam nonam eiusdem mensis aprilis horam tredecimam. Quorum petitioni uti iustae, praefati reverendi domini commissarii annuente conservata in suo robore fundatione iurisdictionis commissionis praedictae, eandem auctoritate sua commissariali prorogaverunt et distulerunt ad diem vigesimam nonam aprilis.

Tandem adveniente praedicto tempore, nempe die vigesima aprilis iidem spectabiles et excellentes domini proconsul et consules lublinenses suprascripti, suo et totius communitatis civitatis lublinensis nominibus, petierunt quatenus pium eorum desiderium et propositum in propagando cultu Divino in hac civitate lublinensi et nova fundatione religiosorum fratrum discalceatorum reformatorum circa ecclesiam Sancti Spiritus ad hospitale lublinense ante portam Cracoviensem dictam sitam, faciendi auctoritate ordinaria approbarent, ecclesiam eiusdem hospitalis Sancti Spiritus (salvis iuribus praepositi in eis tantum, quae ad hospitale pertinent et inferius expressa sunt permanentibus) tum et domum muratam in acie hospitalis ad portam civitatis pro ampliando coenobio et pro commoda mansionem religiosorum, dimensam una cum aliis domibus, in tergo e regione valli civilis, usque ad domum ligneam et aream honesti Joannis pixidarii civilis sese protendent, nec non in areis eorundem domorum contiguas, salvis iuribus advitalitiis iisdem religiosis sponte ac libere assignant et offerunt. Et sic ibidem Reverendus Stanislaus Bietkowicz, praepositus supranominatus hospitalis Sancti Spiritus coram praedictis reverendis dominis commissariis personaliter comparens nollens esse impedimento propagationi cultus Divini pio proposito Magistratus civilis lublinensis annuens salvam in toto et per omnia ius suum et successorum suorum circa administrationem eiusdem hospitalis et curam pauperum conservando ecclesiam vero tantum una cum domibus et areis supra expressis religiosis concedens per oblationem certam conditionum et articulorum reverendis dominis commissariis suprascriptis porrectam consensum suum praebuit, quorum series sequitur estque talis:

Primo. Ut erectio et fundatio hospitalis Sancti Spiritus antiquissima per illustrissimos et reverendissimos dominos episcopos cracovienses confirmata et pia fundatio pro pauperibus et praeposito semper salva et illaesa permaneant in nullo obstante nova fundatione religiosorum.

Secundo. Curam pauperum et administrationem sacramentorum sine ulla contradictione quarumvis personarum praepositus ut habeat intactum prout semper habuit.

Tertio. Ut praepositus tres missas lectas ex antiqua fundatione eiusdem hospitalis singulis septimanis in novo oratorio seu sacello sub titulo sancti Stanislai fundato

celebrandi et peragendi sine quocumque impedimento religiosorum habeat potestatem quemadmodum et praepositus viceversa nullum in ecclesia eisdem religiosis debbit facessere negotium.

Quarto. Ut sacram suppellectilem et sacristiam eidem oratorio seu sacello sancti Stanislai adnexam habeat, quam domini proconsul et consules pro commoditate loci quam primum de novo se constructuros propriis sumptibus pollicentur. Alioquin praepositus sacristia qua nunc utitur in posterum utendi facultatem habebit quoad nova extructa fuerit.

Quinto. Ut proventus omnes ex antiquo pro praeposito et eleemosynae ac portiones pro victu, offertoria item singulis anni temporibus et diebus et aliae obventiones pro eidem oratorio Divi Stanislai provenientes et spectantes sine ulla contradictione religiosorum praepositus libere valeat percipere.

Sexto. Ut ius patronatus praepositi eiusdem hospitalis in nullo obstante praedicta nova fundatione religiosorum aeviterne inviolabiliter circa senatum lublinensem maneat.

Septimo. Ut religiosi pro tempore existentes in cura et regimine pauperum et aliarum rerum ad hospitale pertinentium praepositum pro tempore existentem non impediunt, neque semigerant absque consensu praepositi.

Octavo. Ut firmissime caveatur decreto admodum reverendorum dominorum commissariorum, ne aliquo modo et colore excogitato et excogitando iuribus immunitatibus ac libertatibus praepositi et pauperum, tum et dominorum collatorum circa dictum hospitale et oratorium S. Stanislai aeviterne, nova praedicta fundatione in nullo derogetur, sed ut semper salva et illaesa iurisdictio eius in toto permaneat et conservetur, neve pia mens fundatorum dicti hospitalis in nullo defraudetur.

Nono. Officium Beatae Mariae Virginis in praedicta ecclesia Sancti Spiritus a mansionariis decantari solitum, quoniam neque fundationem sufficientem habet, neque commode eadem in ecclesia peragi potest obstantibus religiosorum officiis et aliis horis canonicis, quas illi ex instituto regulae suae decantare tenentur; ideo domini commissarii hac in parte decisionem illustrissimi et reverendissimi domini loci ordinarii explorandam esse censuerunt, ita tamen ut triginta floreni pro iisdem mansionariis per dominum spectabilem Bartholomaeum Niemski, consulem lublinensem fundati superscripto praeposito cedant, ille vero ratione illius proventus missas tres singulis septimanis de Beata Maria Virgine per se vel per substitutas personas idoneas in eodem oratorio celebrare tenebitur.

Decimo. Quoniam vero hoc idem oratorium seu sacellum S. Stanislai propriis impensis egregii et spectabilis viri domini Stanislai Lichański, provisoris eiusdem hospitalis noviter exstructum ad praesens dicto praeposito hospitalis Sancti Spiritus loco ecclesiae pro peragendis ibidem divinis officiis et culto Divino assignatur eidem administrationem eiusdem sacelli, totalem et integram is idem fundator praeposito libere committit.

Et reverendi domini commissarii articulis per supra memoratum dominum praepositum propositis superscripti viso et diligenter attento superscriptarum partium ex Dei benignitate concordii consensu et voluntate supradictam fundationem eorundem religiosorum fratrum disalceatorum in ecclesia Sancti Spiritus ad hospitale lublinense modo praemisso factam, in omnibus eiusdem punctis et articulis suprapositis auctoritate illustrissimi et reverendissimi domini domini episcopi sibi concessa et delegata, approbaverunt et confirmaverunt, omniaque superscripta contenta ab omnibus quibus interesse ut in posterum quomodolibet, intererit, inviolabiliter, perpetue et in aevum observari decreverunt, et stauerunt sententia sua praesenti commissoriali mediante praesentibus reverendis illustribus magnificis et generosis Simone Belina — praeposito SSmae Trinitatis in castro et decano, Martino Misiowski, Joanne Kliszewski — officiali, Alberto Markowicz canonicis lublinensibus, Nicolao Toplicio — plebano markuszowiensi, Gregorio a Markuszów — mansionario castris lublinensis, Joanne comite

ab Ostrorog — palatino posnaniensi, margeburgensi et garvolinensi capitaneo, Andrea Bełzecki, Bartholomaeo Kazanowski — vicecapitaneo, Alberto Sierakowski — notario, Adamo Giedroić — burgrabio castrensi lublinensi, Thoma Rossa, Hieronimo Godziałkowski, nec non egregio domino Georgio Lemka, spectabilis senatus lublinensis notario, ac Adamo Zaleski — provisoro altero memorati hospitalis lublinensis Sancti Spiritus et aliis quam plurimis testibus ad praemissa vocatis et rogatis. [Dokument podpisali]: Sebastianus Joannes Kaiek — publicus notarius, Hieronimus Ossoliński — abbas coprivnicensis, Andreas Lipski — custos gnesn. et commissarius.

Quas quidem litteras superius inscriptas, atque adeo ipsam erectionem et foundationem coenobii religiosorum fratrum carmelitarum discalceatorum per Magistratum civitatis nostrae lublinensis suo et communitalis nominibus modo suprascripto facta, nos Sigismundus Rex rata et grata per omnia habentes, eandem in omnibus eius punctis, clausulis, articulis et conditionibus autoritate nostra regia approbamus et confirmamus, ac robur debitae et perpetuae firmitatis omni meliori modo obtinere volumus et decernimus. In quorum omnium fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni communiri mandavimus. Datum ex Castris ad Smolenseum die XXII mensis Julii Ano Dni 1610. Regnorum nostrorum Poloniae XXIII Sueciae vero XVI. (—) Sigismundus Rex. (—) Florianus Groth secr.

